

V KOTORSKEM ZALIVU.

KNJIŽEVNOST.

Grška drama. Spisal dr. J. Debevec. (Jahresbericht des k. k. I. Staatsgymnasiums zu Laibach, 1913.) — Ne moremo reči, da bi vladalo med dijaštvom posebno zanimanje za razprave v letnih poročilih. Ni čudno. Ravnatelj je mnogokrat vesel, če sploh kaj dobi, in tako zagledajo v srednješolskih izvestjih beli dan mnogokrat še nenatisnjene disertacije ali strokovne natančne razprave o tvarini, ki je dijaku znana komaj po imenu. Razprava najde svoje bralce v strokovnjakih za tisto panogo znanstva po visokih šolah in v kandidatih, ki delajo naloge za izpit. Dijak, kateremu so — ali bi vsaj imele biti — namenjene, v čitanju navadno ne pride preko naslova. Menda ne pohujšamo nikočar, če dostavimo, da pri čisto špeci- elnih vprašanjih stori isto večina profesorjev. — Živo nasprotje takim razpravam je navedeni spis dr. Debevec. Težko snov si je izbral pisatelj. Kdor se je kdaj trudil, napraviti si pri tej množici raznih teorij jasno sliko o postanku drame in kdor je v ta namen študiral literaturo, navedeno na str. 46, si lahko predstavlja delo, ki ga je pisatelj izvršil, preden se je lotil pisanja. Posebna umetnost je pa način, kako on poda bralcu sadove svojega truda. Vzame ga s seboj in se pelje ž njim v Pirej: od tu potujeta peš v Atene, gresta za drvečo množico na Dionizu posvečeni prostor

ter se vsedeta v četrti vrsti na levi; pri tem opozori svojega prijatelja kot spreten Mentor na stotine stvari, da mu razjasni vsako stvar in da dobi slednji vtis, da drugače niti biti ne more. Znoja, ki ga je stalo dokopanje do spoznanja, dijak nikjer ne čuti niti najmanj; in to je čisto v redu, saj profesor vé vse! Kako spretno razloži med uprizoritvijo »Pribežnic« vse, kar je značilno za dramo ob Ajshilovem času! Ajshila nam je s svojo razpravo pisatelj pravzaprav šele — odkril. S svojimi drznimi podobami, z nebrojem redko rabljenih besed in prevladovanjem kora je pesnik tako težko umljiv, da se le malokdo pretolče skoz te ovire do zlatega jedra. Pisatelj pove vsebino posameznih prizorov, obdrži pa pesnikove metafore, deloma tudi grške izraze in verze, seveda v prevodu. Širše občinstvo ima po našem mnenju od tega več kot od samega prevoda; pač pa zadobi po tem uvodu zmožnost, čitati tudi prevod v celoti. Razprava konča z Ajshilovo smrtjo, v uvodu pa obeta pisatelj, dodati še — seveda v izvestjih prihodnjih let — Sofokleja, Evripida in Aristofana. Spis bo našel brezdvoma širok krog bralcev in bo, ko bo celoten, izobražencu in lajku z ozirom na realije in na estetiko zanesljiv, zraven pa ljubezniv vodnik po prezanimivem kraljestvu grške drame.

J. D.

UMETNOST.

Slovenska umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča v Ljubljani. Na to razstavo, ki je bila otvorjena v juniju, ne smemo priti s posebno stroгим merilom. Zdi se mi namreč, da stoji v znamenju znane umetniške loterije. Iz tega si razlagam, da je med približno 220 razstavljenimi predmeti le malo pravih umetnin, da so na razstavi dela, ki smo jih že prej videli in da je velika večina vsakdanje blago: skic, površnih študij in diletantskega dela. Iz zgoraj navedenega razloga je tudi umljivo, da je aranžmâ razstave precej brez umetniških načel. Predmeti so razstavljeni in obešeni večinoma, kakor je prostor slučajno nanesel, le

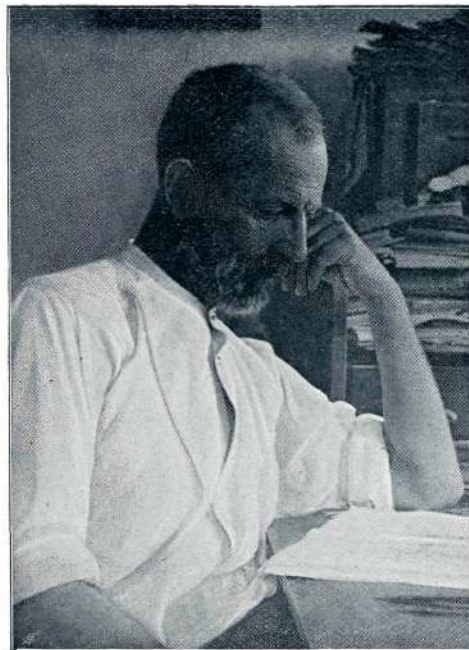
tuintam je opaziti kako dominantno. — Na razstavi je zastopanih 21 slikarjev in 4 kiparji. Med slikarji nahajamo znana imena; njih umetniške cilje in način slikanja poznamo. Zato bo zadoščalo, ako o njih na podlagi razstavljenih del kratko poročam.

Iv. Franke ima v razstavi osem slik: jako izrazit portret kiparja Rendića iz l. 1871., dve pokrajinski sliki s Kitajskega, tri slike iz Kranja in dve s Krasa. Novejšega datuma sta samo zadnji dve, ostale so iz prve dobe umetniškega delovanja Franketovega. Slike so skrbno risane, v barvah umerjene na bolj temni ton, tehnika mirna in gladka. Škoda, da se

Franke ni mogel tekom svojega življenja še bolj posvetiti slikarstvu. — Rajni Iv. Grohar nas spominja svoje umetnosti s petimi slikami. Najboljša se mi zdi slika »Pomlad«. Slika »Stara Loka« je precej trda v risbi, načrt za sliko sv. Cirila in Metoda (triptihon) psihologično ni globok. Žal, da je Grohar, izmed sedanje generacije slikarjev gotovo najbolj nadarjen, moral tako zgodaj odložiti čopič kot žrtev miljeja in razmer, v katere je zašel po tako lepih in jasnih upih umetniške mladosti. — Rih. Jakopič hodi vztrajno in brez ozira na desno in levo svojo pot kot skrajni impresionist. Njemu veljajo le barve in luč, skozinskoz je kolorist. To kaže v polni meri deset njegovih slik na tej razstavi. Jakopič ima veliko dušno energijo, njegove slike niso hipno slikane, mnogo truda in dela je na njih. Toda mislim, ta trud in Jakopičeva umetnost bosta šla brez uspeha mimo našega časa. Pred 25 leti bi bil morda očaral javnost na kakem umetniškem centru. Zdaj težje. Smer moderne umetnosti se vedno bolj oddaljuje od golega impresionizma. Jakopič utegne postati pozni, morda zadnji ekskluzivni impresionist v Avstriji. — Matija Jama ima na razstavi trinajst slik. Njegove slike so splošno gotovo najboljše in morajo ugajati tudi takim, ki ne gledajo slik le s stališča slikarstva. Jama nas zanima pri svoji umetniški dovršenosti zlasti radi sujetov, ki jih slika. Lepe so njegove podonavske pokrajine: Dürnstein i. dr., četudi jih človek drugič vidi. Seveda bi rajši videli, da bi Jama zdaj kot dovršen umetnik slikal pokrajine naše domovine. V tujini nam ostane le bolj tuj. — Matej Sternens s svojimi peterimi slikami ni dobro zastopan. Predmetno niso kaj posebnega, v izvršitvi precej mrtve. Slika »Tulpe« je v barvah živa, v tehniki glede na predmet manj skrbna. — Iv. Vavpotič je bil na lanski razstavi boljši. Na sliki, »Interieur« naslovljeni, ki predočuje deklico, najbrže slikarjevo hčerko, na lesenem konju, se je še dosti potrudil, pa vkljub temu manjka dovršenosti, najbolj pa umevanja nežne otroške psihe. Načrti za oltarno sliko sv. Brunona morda ilustrativno niso slabi, ali ne zadenejo bistva in namena oltarne slike in svetnika nič dobro ne označujejo. — Marko Rašica (13 slik) po mojem mnenju ne kaže posebnega napredka. Takrat, ko sem videl kolektivno razstavo njegovih slik in študij, mi je bolj ugajal. Topot se je hotel pokazati kot grafik. Tehnično se je trudil, pa vkljub temu ne zmaguje; vsebinski efekt ne odgovarja trudu v izvršitvi. — Peter Žmitek (10 slik) je razstavil svojo veliko sliko berača Poca. Znana nam je že od prej. Tudi »Dom in Svet« jo je l. 1904. prinesel v barbotisku. Slika spada vsebinsko med najboljše Žmitkove, zato mu ne bomo zamerili, ako jo je spet razstavil, morda z željo, da jo proda. Druge njegove slike na tej razstavi mi nič kaj ne ugajajo. V morje se še ni zagledal, pa tudi druge skice iz Dalmacije niso nič kaj posebnega. Mimogrede naj omenim, da ima ena slika napačno ime. Niso palme, ampak cvetoče aloje. — Mislim, da se mi bo oprostilo, ako ne navedem vseh drugih slikarjev imenoma. Le nekoliko še. — Anica Zupanc, ki je študirala minulo leto v Florenci, ima jako simpatične lastnosti kot slikarica. Na razstavi ima nič manj kot 40 slik, sličic, študij in skic. Manj bi bilo več. Vidi se, kako je marljiva, bistra opazovalka in sprejemljiva. V tehniki bo morala še poiskati svojemu naturelu primerne

poti in si sploh ustvariti osebni stil. Zdaj je še vsestranska. Želim ji, naj bi ne zašla na slikarske stranpoti kakega van Gogh in sličnih. Najboljša je njena oljnata slika »Cvetlice«. — Fran Klemenčič je razstavil štiri medle slike. Slika »Sv. Pavel« pa pač ne predstavlja onega apostola Pavla, ki nam je razodel svojega velikega duha. — Maks Koželj je šele začetnik. Njegove pokrajinske slike so v barvi preveč materielne, manjka jim tudi zraka. — S. Magolič star. slika, kakor vedno, pokrajinske motive iz ljubljanske periferije in bližnje okolice. On slika mnogo in neutrudno, ali monotonski postaja in šablonski. Njegove slike napravljajo name vtis, da so slikane doma.

Poglejmo še plastiko, kaj nam ona pove o naši umetnosti. — Talentirani Al. Dolinar je razstavil

PODOBAR JANEZ VURNIK.

šest predmetov. Portret Otona Župančiča se mu v primeri z izrazitim portretom Jakopičevem na prejšnji razstavi ni posrečil, tudi tehnika je dosti neprimerna. Živa moderna plastika pa je portret gospe Fili Župančičeve. »Kajn« in »Egipčan« nista karakteristična in spominjata preveč na Hanaka. Dolinar se bo dvigal, ako bo resen in soliden, ako ne postane vihrav in lahek. — Ivan Zajec ne prinaša nič posebnega. On postaja vedno bolj rokodelski in živi le še od umetniških ostankov prejšnjih časov. Vrhutega kaj rad, prilično in neprilično, poudarja seksualne znake na svojih kipcih in aktih. Čudno, da ne spozna, kako ga to tlači k tlom. Zato so njegovi kipi, ki bi jim moral vdihniti kaj monumentalnega značaja, tako prazni in suhoparni, n. pr. oba kipa na novem oltarju v frančiškanski cerkvi. — Fr. Berneker je poslal na razstavo jako dobro in nežno izvršeno glavo »Deklica«. Poleg dveh bronastih plastik štefica je to edino kiparsko delo v zlahtni tvarini, v marmorju. Najbrže je pa starejšega datuma. Portret pesnika A. Medveda od A. Repiča se ni posrečil. J. Dostal.